

**»SOCIALNO DELO S STARIMI LJUDMI« V MEDNARODNI ŠOLI V DUBROVNIKU
(15.–21. 6. 2014)**

V okviru Meduniverzitetnega centra Dubrovnik (Inter-University Centre – IUC) obstaja mednarodna šola socialnega dela, imenovana Teorija in praksa socialnega dela. Organizirana je v obliki osmih različnih tečajev. Z udeležbo mednarodnih znanstvenikov, strokovnjakov in študentov tečaji omogočajo izmenjavo lastnih izkušenj znanstvenega raziskovanja in praktičnega delovanja ter spodbujajo nove oblike mednarodnega sodelovanja. Programi vključujejo strokovnjake in akademike z vseh petih celin, zato je primerno okolje za promocijo slovenske znanosti v tujini. Simpoziji so organizirani tako, da v nasprotju z uveljavljenimi mednarodnimi konferencami omogočajo intenzivno in poglobljeno predstavljanje znanstvenih ugotovitev, timsko delo, delo v različno velikih skupinah na delavnicah. Predstavitve znanstvenih ugotovitev na področju socialnega dela potekajo na različne načine med udeleženci simpozijev, v zadnjem obdobju delovanja šole pa za širitev znanja in promocijo znanosti socialnega dela intenzivno sodelujemo s tamkajšnjimi znanstveniki in raziskovalci. Organizacija mednarodne šole, tudi aktivna udeležba na simpozijih, ne pomeni le priložnost za predstavitve znanstvenega in raziskovalnega dela, ampak je tudi priložnost za ustvarjanje novih mednarodnih povezav in oblikovanje znanstvenih in raziskovalnih skupin za nove mednarodne projekte in sodelovanje. Leta 2014 smo s pomočjo kolegov iz Hrvaške nadaljevali povezovanje s strokovnjaki iz celotne Hrvaške in tako poskrbeli, da je naše delo postalo prepoznavno tudi med strokovnjaki na lokalni ravni.

Mednarodna šola socialnega dela Teorija in praksa socialnega dela poteka v Meduniverzitetnem centru Dubrovnik in je organiziran tako, da ima vsak od osmih tečajev direktorje, ki so mednarodno uveljavljeni znanstveniki socialnega dela iz različnih držav, ne le Evropske unije. V letu 2012 je pod imenom *Contemporary Issues in Social Work: Working with Old Age* prvič potekal simpozij, ki je naslavljal izključno temo socialnega dela s starimi ljudmi, saj je to področje socialnega dela zaradi demografskih sprememb aktualno v različnih znanstvenih okoljih. Takrat smo postavili temelje za nadaljevanje vsakoletnega tečaja na področju socialnega dela s starimi ljudmi. Leta 2014 smo ga tematsko popestrili z vprašanjem, kako v socialnem delu krepimo moč ljudi z demenco.

Demenca, ki je med starimi ljudmi čedalje pogostejša, postaja vedno bolj prepoznavna ne le kot medicinski, temveč tudi kot socialni fenomen, pri tem pa so spoznanja znanosti socialnega dela izjemno pomembna. V nadaljevanju predstavljam kratke povzetke predstavitev, ki smo jih med 15. 6. in 21. 6. 2014 predstavili v okviru tečaja »Social Work with Old Age« oziroma simpozija »Empowerment in dementia«.

Herman Strydom, profesor socialnega dela na Oddelku za socialno delo Severozahodne univerze v Potchefstroomu v Južnoafriški republiki, je predstavil možnosti za krepitev moči ljudi z demenco v okviru programov prostovoljnega dela, ki ga upokojenci izvajajo v t. i. centru za pomoč starim ljudem. S prostovoljnim delom upokojenci v Južnoafriški republiki bogatijo svoje življenje tako, da spoznavajo nove ljudi in si širijo socialno mrežo, se družijo z ljudmi različnih generacij, opozarjajo na nesmiselne delitve med ljudmi v družbi in s svojim delom prikazujejo načine za sodelovanje med ljudmi različnih ras, spola in starosti. Raziskave kažejo, da si upokojenci s prostovoljnim delom krepijo psihofizično zdravje. Poleg tega je njihova pomoč pomembno dopolnilo strokovnemu delu. To je še posebej dobrodošlo pri delu z ljudmi z demenco, saj potrebujejo veliko spodbud in pomoči v vsakdanjem življenju.

Valentina Koljanin, socialna delavka, zaposlena na Centru za socialno delo Omiš, se je v svoji predstavitvi osredotočila na duhovne razsežnosti staranja in teorijo pozitivnega staranja. Opozorila je na pomen osebnostnega pristopa v socialnem delu, ki pri delu z ljudmi z demenco omogoča prepoznavanje ljudi kot duhovno enkratnih osebnosti. Meni, da imamo v socialnem delu znanje za ravnanje, s katerim odkrivamo pozitivne vidike staranja, prav tako pa tudi pozitivne vidike življenja z demenco. Takšno ravnanje ne stigmatizira ljudi z demenco, temveč nas z njimi zbliža in omogoča, da v svojem strokovnem ravnanju delujemo tako, da spoštujemo dostojanstvo ljudi z demenco. Pomembno je, da z njimi ravnamo na temelju antidiskriminacije, da krepimo njihovo moč in sposobnosti, naše dobre izkušnje pri delu z ljudmi z demenco pa vnašamo v delo z drugimi strokovnjaki, ki prav tako delujejo na področju pomoči ljudem z demenco. Po predstavitvi je v delavnici prikazala konkretno pomoč ljudem z demenco z uporabo metode krepitve spomina.

Subhangi Herath, profesorica na Oddelku za sociologijo Univerze v Kolombu, je predstavila svoj pogled na normalizacijo demence na Šrilanki. Izguba spomina je v njihovi kulturi del običajnega staranja, značilnega predvsem za stare ljudi po 80. letu starosti. Tudi staranje pojmujejo kot neizogiben del življenja, ki ga spremljajo spremembe na fizičnem in psihičnem področju človekovega delovanja. Na eni strani ljudje razumejo staranje in demenco kot življenjsko obdobje, v katerem ljudje potrebujejo ljubezen, skrb družine in skupnosti, ki poudarja družbeno odgovorno skrb za starejše, na drugi strani pa vedno bolj prevladuje prepričanje, da je starost tveganje, ki je še večje, kadar star človek zbolí za demenco. Družine ne zmorejo več poskrbeti za svoje družinske člane z demenco zaradi podobnih razlogov kot drugje po svetu. Nimajo dovolj znanja za oskrbo ljudi z demenco, primanjkuje formalnih oblik pomoči, ustreznih namestitev za ljudi z demenco, razmere pa poslabšujejo še vedno pogostejše migracije srednje in mlade generacije, zato ljudje z demenco ostajajo sami, zapuščeni in na milost in nemilost prepuščeni drugim.

Ana Perišić, vodja Centra za hagioterapijo Split, je predstavila novo področje razumevanja pomoči ljudem z demenco. Hagioterapija je razmeroma nova oblika pomoči, ki se ukvarja z raziskovanjem človekove duhovne dimenzije in njenih zakonitosti ter ugotavlja različne vrste težav, jih diagnosticira in zdravi s pomočjo duhovne terapije. Udeleženci simpozija sprva niso razumeli, kakšne so razlike ali podobnosti med socialnim delom in hagioterapijo, zato je Ana v delavnici z igro vlog predstavila značilen pogovor med klientom in hagioterapevtom. Ugotovili smo, da sta tako socialno delo kot hagioterapija usmerjena k celostni obravnavi ljudi, ki potrebujejo pomoč. Hagioterapija ni usmerjena zgolj na pomoč ljudem z demenco, temveč zagotavlja pomoč in podporo tudi sorodnikom in formalnim oskrbovalcem, ki skrbijo za človeka z demenco v domačem ali institucionalnem okolju. Razlika med hagioterapijo in socialnim delom je velika v metodah dela, saj hagioterapija išče vzroke za težave ljudi v travmi, bolečini in bolezni ter išče terapevtske možnosti za ozdravitev. Hagioterapije udeleženci simpozija nismo poznali, zato smo bili do nje precej zadržani. Izvedli smo, da je metodo utemeljil hrvaški zaslužni profesor dr. Tomislav Ivančić, teolog in teološko-filozofski antropolog. Hagioterapija sodi na področje antropološke medicine, Ana pa nam je prikazala njene ključne značilnosti, da bi ob morebitnem timskem sodelovanju pri pomoči ljudem z demenco lahko prepoznali možnosti za sodelovanje.

Moj prispevek je temeljil na predstavitvi ključnih značilnosti socialnega dela z ljudmi z demenco. Demenca postaja v življenju sodobnega človeka vedno bolj opazen, prepoznaven in neizogiben pojav. Čeprav si večina od nas predstavlja demenco kot zmanjševanje spominskih funkcij, so posledice demence zelo vidne tudi na posameznikovem socialnem funkcioniranju, v medsebojnih odnosih v družini, med znanci, prijatelji, sosedi, strokovnjaki različnih strok. Novejša strokovna spoznanja opozarjajo, da demenca omogoča priložnosti za odkrivanje novih življenjskih izidov pri vseh, ki so v stiku z ljudmi z demenco, kot tudi pri tistih, ki stikov z njimi še niso vzpostavili. V središču pozornosti ni demenca, temveč človek, ki ima demenco, ki potrebuje veliko spodbud in razumevanja okolice, da lahko samostojno (pre)živi v skupnosti ali instituciji. Eden od možnih načinov je krepitev moči tako ljudi z demenco kakor tudi sorodnikov, ki zanje skrbijo, saj se tudi sami pogosto srečujejo z odklonilnim odnosom okolice.

Usmerjenost na krepitev moči ljudi z demenco in vseh udeleženih v odnosu z njimi omogoča, da prevzamejo odgovornost za lastno življenje, pomaga jim pridobiti samospoštovanje in spoznati vrednost lastnih izkušenj, a tudi objektivno okrepi njihov položaj, saj jim omogoči vstop v različne cenjene vloge in uporabo različnih virov družbene moči v njihovo korist.

Navzočnost vsesplošnega odklonilnega odnosa do demence in zapostavljanje ljudi z demenco sta posledici nerazumevanja in nepoznavanja bolezni. Z večjo informiranostjo o bolezni in načinih ravnanja z ljudmi z demenco, z njihovim vključevanjem v vsakdanje življenjske procese, lahko spremenimo tudi dosednji negativni odnos ljudi do demence. Naše razumevanje demence smo podkrepili z obiskom v Domu za stare in nemočne osebe Domus Christi, ki stoji v središču Dubrovnika, v bližini Straduna. Že od ustanovitve leta 1347 deluje na isti lokaciji, ki stanovalcem doma omogoča bogato kulturno življenje in vpetost v turistični utrip Dubrovnika. V domu oskrbujejo 87 stanovalcev. Obiskali smo jih že drugo leto, tokrat z namenom, da se aktivno vključimo v njihovo življenje. Na dvorišču pred domom smo preživeli lepo popoldne, ob glasbi in plesu, ki sta zbrisala meje med nami, postavljene zaradi starosti, demence, različne nacionalnosti in barve kože. Tudi naše medsebojno sporazumevanje je potekalo brez ovir, saj smo besedno komunikacijo nadomestili z nebesedno. To je pri delu z ljudmi z demenco tudi sicer pogosta in uveljavljena praksa.

Jana Mali